

mentariske regler faktisk fik nogen indflydelse på rigsdagsarbejdet. Denne betydning understreges af, at flere af foreningens ledere især fra de første tiår senere opnåede betydelige poster i dansk politik. Eksempelvis kan nævnes H. A. Hammerich, L. V. Birck, P. Munch, Johs. Hage, E. G. Piper og John Christmas Møller. I de senere år har man derimod omvendt måttet hente etablerede navne ude fra for at få posterne i senioratet ordentligt besat. Det er naturligvis ikke uden en vis interesse at se dele af det politiske livs historie belyst ud fra studenterforeningens særlige synspunkter. Nogen almindelig historisk interesse får et sådant værk dog kun, hvis det kan bidrage til at forøge vor personalhistoriske viden, men det er desværre ikke tilfældet. I selve teksten findes der flere oplysninger af personalhistorisk karakter især i 2. bind, men personregistrene, som man vel i første række vil gå til, er meget mangelfulde. De er simpelthen fyldt med fejl, og flere navne, der findes i teksten, er ikke optaget i personregistret. Personernes daværende og senere akademiske grader, titler og beskæftigelse er simpelthen forvirrende. Når de opotrædende korrekt får tillagt det fag, de studerede i foreningstiden, hænder det nogle gange, at man ikke får at vide, at de dog også har fået en eksamen. I andre tilfælde føjes deres senere stilling uden videre til deres tidligere studium, f.eks. »P. Munch, st. polit., senere udenrigsminister« og den senere stortingspræsident m.v. C. J. Hambro betegnes som »norsk redaktør, politiker«. Et enkelt eksempel på totalt sjuskeri skal nævnes. I personregistret til 1. bind er bl.a. anført »Lange, P. F. A., stud.med.«. Hermed henvises til følgende i teksten: »F. H. Lange« (s. 98), »stud.mag. P. E. Lange« (s. 108) og »P. F. Lange« (ss. 137, 144).

Registrene vil skaffe en historiker,

der har brug for dette materiale, mangfoldige ærgrelser.

Poul Meyer

Knud Peder Jensen: *Nåden og skammen*. (Gyldendal, 1985). 299 s.

Det er muligvis første gang, en roman bliver anmeldt i HISTORIE. For en roman er det, således som bogen markedsføres fra forlaget. Havde der ikke været kommercielle hensyn at tage, ville betegnelsen historisk fortælling angiveligt have været foretrukket. Når bogen anmeldes er grunden, at den, stort set som den foreligger, er blevet godkendt som specialeafhandling i historie ved Århus universitet.

Knud Peder Jensen har i Landsarkivet i Viborg fundet 411 dagbøger på tilsammen 40.000 sider, skrevet af lærer Jan Holte Johansen (1878-1969), dækkende perioden 1897 til 1963. Dem har han læst og på det grundlag skrevet Johansens livshistorie, kronologisk opbygget.

Knud Peder Jensens udgangspunkt er, at hans bedstefar fortalte ham historier, da han var barn, om særprægede mennesker og om de ting, som kaldes folkeminder. I modsætning til universitetsstudiet, der opstiller et »logisk, nødsigelsesfrit, billedløst begrebsunivers«, ønsker han »bedre indsigt i den tid, der fører op til min egen, og en bedre forståelse af mig selv og af den tid jeg lever i«. Dette vil han opnå ved at skrive om et almindeligt menneske, ukendt af den brede offentlighed, som har levet inden for de sidste hundrede år. Metoden er »indlevelsen« og »fremmedgørelsen«, således at man må kunne indleve sig i en persons tankeverden for at forstå hans handlinger, men på den anden side også stå lidt udenfor med en kritisk vurdering.

Beslutningen om, hvorvidt en specialeafhandling lever op til bestemmelserne, træffes decentralt, og diskussionen

om dette skal ikke føres her; men særlig megen videnskab er der vel knap i at arbejde sig igennem 40.000 sider dagbøger og derpå fortælle om dem. Det er imidlertid værdifuld formidling og et kæmpearbejde. Læseren får interessante indblik i en fortidig virkelighed, og en total udgivelse af dagbøgerne ville være uoverkommelig. Fra et historikersynspunkt ville det dog være at foretrække med en udgivelse i væsentlige uddrag (hvilket ville være en absolut kvalificeret opgave). Så havde man muligheden for selv at klare »fordøjelsesprocessen«. For i denne bog er det svært at skelne signaler fra støj. Hvor slutter Johansen, og hvor begynder Jensen? Og hvor tæt kommer man ind på Johansen, når kildegrundlaget er så ensidigt?

Man kan så vurdere bogen som en historisk fortælling, således som den lægger op til. En fortælling kan godt hvile på et ensidigt grundlag, men den skal have struktur og stil gennem fortælleren. Han skal skabe en stemningsramme, inden for hvilken fortællingen udvikler sig med de elementer, der hører til, hvoriblandt en understregning af vigtige forløb samt klimaks. Her holder denne fortælling ikke helt målet. Fremstillingen er en kende for monoton med genbrug af visse stilistiske klicheer; der skelnes ikke mellem væsentligt og uvæsentligt, og ingen forløb eller situationer fikseres som afgørende punkter i Johansens liv.

Men bogen er redelig og ligger sandsynligvis tæt på forlægget. Enhver med historisk interesse vil have udbytte af at læse den. Noget *alternativ* til det videnskabelige historiestudiums »begrebsunivers« er den ikke.

Ib Gejl

Bidrag til Den danske skoles historie, 1898-1984. (Foreningen Unge Pædagoger, 1985). 280 s., ill., 150,- kr.

De forudgående tre bind var genudgivelsen af Joakim Larsens store arbejde om den danske skoles historie indtil 1898. Grundigt og samvittighedsfuldt tegnede han – til tider alt for kildenær og kildestyret – skolens udvikling over 350 år på landet og i byerne. Også de religiøse og pædagogiske ideers indvirkning på skolerne var hans kære emner. Her i fjerde bind vil forfatterne – de er ni – alle, bortset fra en rigtig lærer, universitetsuddannede folk, nok ajourføre skolehistorien, dog bestemt ikke på Joakim Larsens, men på deres egne præmisser. Dvs. en tematisk gennemgang af følgende seks punkter:

1. Børns vilkår i og uden for skolen.
2. Skolens fysiske rammer.
3. Folkeskolens udviklingsmuligheder og den økonomiske politik.
4. Socialdemokratiet og folkeskolen – vejen mod den udelte skole.
5. Modsætninger mellem mandlige og kvindelige lærere i deres kamp for bedre vilkår.
6. Tre fag i skolen.

De danner samtidigt de første seks kapitler, flere af dem rundes af med litteraturhenvisninger, nogle med noter. Bogen afsluttes med en kort redegørelse for skolelovene og lidt statistik. En kort beskrivelse af intentionerne med bogen samt af samfundet i dette århundrede indleder bindet. De seks hovedtemaer er absolut relevante og velvalgte, anmelderen mener dog at deres nærmest absolutte kvantitative ligevægtning – ca. 40 sider til hvert – virker overdemokratisk. Nok er et emne som nr. 5 om modsætningerne mellem mandlige og kvindelige lærere særdeles vigtigt, men at ophøje dets behandling til bogens inden for det fornævnte ca. sidetal endda længste kapitel, er afgjort en fejlslagen disponering. Også på anden måde adskiller dette kapitel sig fra de andre, dets